

Beleidsplan Natuur, Landschap, Infrastructuur en Gebouwen 2015 - 2020 “innovatie en onderzoek”

Hoofdpijnen van beleid, doelstellingen en randvoorwaarden

Eindconcept maart 2015

stichting het nationale park
de hoge veluwe

1. Inleiding

Het “Beleidsplan Natuur, Landschap, Infrastructuur en Gebouwen 2015 - 2020” is een vervolg op en nadere uitwerking van het Algemeen Beleidsplan 2015 - 2020 van Stichting Het Nationale Park De Hoge Veluwe. Het beleidsplan Natuur, Landschap, Infrastructuur en Gebouwen krijgt gestalte binnen deze beleidkaders. Kenmerk van het Park - als landgoedbedrijf - is integraal werken op de lange termijn. In het landschap zijn ecologie en erfgoed sterk met elkaar verweven. Het voortbestaan van een landgoed is afhankelijk van economische dragers. Uitgangspunt voor het beleid van het Park is de balans tussen ecologie en economie.

De consistentie in het beleid wordt nader geconcretiseerd in de manier waarop vervolg gegeven wordt aan, en wat verstaan wordt onder, actief beheer. Bij de uitwerking wordt een duidelijk onderscheid aangebracht tussen het beheer en onderhoud van de zachte kant (natuur¹ en landschap²) en de harde kant (infrastructuur en gebouwen). Voor beide kanten zijn de uitgangspunten van het beleid opgesteld die leidend zijn voor de in de komende jaren te nemen maatregelen. Het beleidsplan wordt afgesloten met de benoeming van de randvoorwaarden en een verwijzing naar hiervan afgeleide plannen.

2. Doel

Stichting Het Nationale Park De Hoge Veluwe is in 1935 opgericht om het erfgoed van het echtpaar Kröller-Müller te behouden.

Als doel geldt het in zelfstandigheid in stand houden en versterken van het drieluik van natuur & landschap, kunst & architectuur en historische verhalen en zoveel bezoekers als mogelijk hiervan te laten genieten.

Binnen deze algemene doelstelling stelt het Park zich ten doel om het beeld van de Veluwse landschappen die het echtpaar Kröller-Müller begin 1900 aantrof en de landschappen die in de periode daarna zijn ontstaan, in stand te houden en te ontwikkelen. Hiervoor is beheer van de voor die landschappen kenmerkende vegetaties nodig. De bij die vegetatie behorende fauna wordt, afhankelijk van de soort, (in)direct beheerd. Behoud en versterking van de kwaliteit van natuur en landschap en in relatie daarmee de aanwezige infrastructuur en gebouwen staan voorop, rekening houdend met de recreatieve waarde.

¹ Onder natuur verstaan wij de aanwezigheid (en samenhang) van flora en fauna.

² Onder landschap verstaan wij een grootschalige ruimtelijke eenheid die gekenmerkt wordt door een bepaald uiterlijk en een bepaalde structuur, dynamiek, ontwikkeling en interne samenhang.

3. Natuur en landschap

Het beleid richt zich op de instandhouding van de verscheidenheid aan de in het Park aanwezige landschappen en cultuurhistorische gelaagdheid. Het natuurbeheer is vanaf begin 20^e eeuw (grondaankopen door het echtpaar Kröller-Müller) gecontinueerd. Het Park heeft zo al ruim honderd jaar kennis en ervaring opgebouwd. De inzet en vorm van beheer komt tot stand door een functieweging per beheertype. Hierbij worden de volgende functies met de daaraan gekoppelde uitgangspunten onderscheiden:

- natuur: sturen op biodiversiteit;
- landschap: behoud en ontwikkeling van variatie en gelaagdheid;
- beleving: gevoel oproepen en betekenis geven;
- cultuurhistorie: behouden en beleefbaar maken;
- productie: productiviteit verhogen.

De basis is beheer en herstel van het natuurlijk systeem op landschapsschaal. Hiermee streeft het Park naar een hoge biodiversiteit met de aanwezigheid van vele 'Rode Lijst' soorten. De aanwezige flora en fauna wordt constant gevolgd door onderzoek. Om de effecten van het gevoerde beheer op de kwaliteit van beheertypen te volgen werkt het Park aan een beheerevaluatie systeem. Werkzaamheden en gegevens worden vastgelegd in het geografisch informatiesysteem (GIS).

In zijn algemeenheid worden bij het actieve beheer maatregelen genomen, zoals plaggen, maaien, branden, kappen, begrazen, jacht en het verwijderen van invasieve³ soorten.

De komende periode richt het Park zich op systeemherstel. Nadruk wordt gelegd op de open terreintypen. Hierin bevindt zich de grootste biodiversiteit. Open terreinen worden open gehouden en waar nodig en mogelijk met elkaar verbonden. Het Park gebruikt, vanuit zijn traditie, innovatieve methoden, zoals het toepassen van steenmeel om de minerale bodemvruchtbaarheid en buffercapaciteit te herstellen.

De nadruk op de open terreinen brengt met zich mee dat er, ten gunste daarvan en voor een meer geleidelijke overgang van open terrein naar bos, extra zal worden gekapt.

Bij het beheer van de bosgebieden is het streven gericht op het realiseren van een meer natuurlijke en gevarieerde bossamenstelling. Dit krijgt vorm door:

- uitkapbeheer;
- natuurlijke verjonging;
- bescherming van loofhout soorten (vraat);
- het aandeel loofhout verhogen;
- experimenteren met nieuwe soorten (linde, esdoorn, houtproductiesoorten);
- houtoogst richting 80% van de jaarlijkse bijgroei.

³ Onder invasieve soorten verstaan wij niet-inheemse soorten die schadelijk blijken te zijn voor het leefmilieu

In het beheer wordt rekening gehouden met cultuurhistorische waarden en de belevingswaarde van het Park. Het Park wil de aanwezige cultuurhistorische landschappen herkenbaar houden door elementen en structuren zichtbaar en beleefbaar te maken. In het beheer wordt zorgvuldig omgegaan met andere waarden, zoals aardkunde en archeologie. Om de GIS-databank te completeren is aanvullend onderzoek naar cultuurhistorische waarden nodig. Door voorafgaand aan beheer- en herstelmaatregelen alle GIS-data te raadplegen kan zo rekening gehouden worden met cultuurhistorische waarden.

Het Park heeft meer aandacht voor fauna in het beheer, onder meer door besdragers aan te planten, vegetaties met drachtplanten en kruidachtigen te ontwikkelen en door herintroductie van akkerkruiden. Het wildbeheer wordt nadrukkelijk afgestemd op het natuurbeheer. Het Park stuurt op voldoende dekking, wildzichtbaarheid en verjonging van houtsoorten (vooral loofhout).

De zonering, zoals die is uitgewerkt in het Bezoekersmanagementplan, is de basis voor een goede balans tussen ecologie en economie. De zonering is gebaseerd op de bescherming van de belangrijkste en meest kwetsbare natuurwaarden. Het Park onderscheidt drie zones: rustig, matig druk en druk (zie bijlage 1). In gebieden waar natuur de eerste prioriteit heeft (rustige zone), mag recreatie geen blijvende sporen achterlaten. Om de wildzichtbaarheid op basis van natuurlijk gedrag te bevorderen en verstoring te beperken, wordt de infrastructuur herzien. Betreding van het Park buiten wegen en paden (struinen) – al dan niet met GPS - is dan alleen onder leiding van een natuurgids van het Park toegestaan.

4. Infrastructuur en gebouwen

Bij het opstellen van de meerjaren planning voor het beheer en onderhoud van de infrastructuur en de gebouwen gaat het om permanente aandacht voor kwaliteit. Het Park heeft de verplichting om door zorgvuldig beheer en onderhoud de veiligheid van bezoekers en medewerkers te garanderen. Onderhoud en beheer van beschermde monumenten gebeurt zorgvuldig op basis van professionaliteit en kwaliteit. Herstelwerkzaamheden worden uitgevoerd door specialisten. Bij projecten richt het beleid zich op het aanpassen van dat wat aanwezig is aan de eisen van deze tijd. De functionaliteit staat voorop. Op die punten waar aanpassing onvoldoende resultaat oplevert wordt gekozen voor afbraak, afwaardering, nieuwbouw en nieuwe aanleg. Bij het nemen van besluiten zal dit altijd gebeuren met aandacht voor de cultuurhistorische- en belevingswaarde, maar evenzeer voor veiligheid en duurzaamheid. Het Park kiest voor duurzaam materiaalgebruik. Bij renovatie en nieuwbouw worden zoveel mogelijk kansen benut om energie- en waterverbruik terug te dringen.

Vanuit de cultuurhistorie van het Park gaat er bij renovatie en nieuwbouw speciale aandacht uit naar de architectuur, uitgangspunten hierbij zijn:

- architectonische topkwaliteit;
- esthetiek;
- samenhang tussen gebouwen.

Voor de ontwikkeling van de infrastructuur en de situering van gebouwen is de zonering leidend.

Het beheer en onderhoud van de infrastructuur krijgt verdere invulling op basis van een opgesteld verbeteringsplan voor wegen- en (fiets)paden. Uitgangspunten van dit verbeteringsplan zijn:

- zoveel mogelijk onderling scheiden van verkeersstromen;
- situering afstemmen op natuur en landschapsbeleving;
- gevaarlijke verkeerssituaties oplossen en voorkomen;
- opwaarderen waar nodig, afwaarderen waar mogelijk;
- stimuleren parkeren bij entrees.

Naast de uitvoering van nieuwbouw- en renovatieprojecten, zoals opgenomen in het Bezoekersmanagementplan, richt het beleid zich op het regulier beheer en onderhoud van gebouwen.

5. Projecten

Het hiervoor aangegeven beleid leidt in de periode 2015 - 2020, naast het reguliere beheer en onderhoud zoals hiervoor beschreven, tot de volgende uitvoeringsprojecten:

- natuur en landschap:
 - ✓ herstel heidelandschap:
 - kwaliteitsverbetering door toepassen steenmeel in zandverstuivingen, bestaande heide, heischraalgrasland en jeneverbesstruweel;
 - ✓ herstel natte natuur:
 - kwaliteitsverbetering vennen Deelense Veld;
 - kwaliteitsverbetering door vernatting van De Bunt;
 - ✓ kwaliteitsverbetering bossen;
 - ✓ specifiek beheer voor specifieke soorten. Waar nodig zet het Park in op herintroductie (Korhoen, Konijn en Patrijs):
 - ✓ bijdrage leveren aan ecologische verbindingen (verbinden open terreinen):
 - realiseren heideverbindingen tussen Otterlose Zand en Reemsterzand;
 - ✓ herinrichting omgeving van het Jachthuis Sint Hubertus (terugbrengen naar de kracht van het ontwerp van dr. H.P. Berlage);
 - ✓ uitvoering projecten op basis van de cultuurhistorische visie;

- gebouwen en infrastructuur:
 - ✓ renovatie / restauratie van gebouwen;
 - ✓ herziening routenetwerk om verkeersgevaarlijke situaties op te lossen;
 - ✓ oplossen knelpunten in het fietsroutenetwerk (verleggen fietspaden)
 - ✓ aanleg nieuwe ontsluitingsweg en parkeerplaats voor het centrumgebied.

6. Randvoorwaarden

Het uitvoeren van alle werkzaamheden die voortvloeien uit het beheer en onderhoud van natuur, landschap, infrastructuur en gebouwen kan het Park niet alleen met eigen personeel. Voor de noodzakelijke onderzoeken wordt een beroep gedaan op de medewerking van universiteiten, andere onderzoeksinstituten en de Vereniging van Vrienden van de Hoge Veluwe. Het Park gaat deze inzet meer aansturen op basis van een helder geformuleerd onderzoeksbeleid. Nieuwe beheeringrepen vinden bij voorkeur plaats na gedegen onderzoek.

Voor de uitvoering van beheer, onderhoud en renovatie werkt het Park op projectbasis samen met de Antea Group. Een belangrijke partner op het gebied van natuur- en landschapsbeheer is Bosgroep Midden Nederland. Een deel van de fysieke bos en landschapswerkzaamheden wordt uitbesteed aan het IPC Groene Ruimte en Sociale Werkvoorziening Presikhaaf. Met de inzet van vrijwilligers wordt veel additioneel werk verzet (o.a. het verwijderen van jonge dennen).

Voor de komende perioden zijn een aantal ingrijpende uitvoeringsprojecten voorzien. Deze projecten worden uitgevoerd in nauwe samenwerking met (landschaps)architecten. De realisering van ingrijpende renovaties en aanpassingen is afhankelijk van het verwerven van extra financiële middelen en het, indien noodzakelijk, verkrijgen van de daarvoor noodzakelijke vergunningen.

Grote ingrepen in het Park, vanuit beheersoogpunt, worden niet direct door iedereen begrepen. Voordat gestart wordt met dit soort ingrepen, zal extra aandacht besteed worden aan goede communicatie met de omgeving.

7. Plannen

Dit beleidsplan geeft de richting aan voor de volgende plannen:

- Beheerplan Natuur, Landschap en Cultuurhistorie;
- Meerjaren onderhoudsprogramma infrastructuur;
- Meerjaren onderhoudsprogramma gebouwen.

Bijlage 1 Zonering

huidig

toekomstig

Bijlage 2 Kritische prestatie indicatoren

1. Ecologische kwaliteit behouden: meer dan 80% van alle beheertypen scoort in 2020 'goed' op structuurkenmerken en doelsoorten (op basis van de methode genoemd in het Beheerplan Natuur, Landschap en Cultuurhistorie);
2. Beheerevaluatiesysteem:
 - a. jaarlijks monitoren beheer en effecten op flora en fauna;
 - b. eens in de zes jaar evalueren van complete beeld van het Park (inclusief structuurkenmerken);
3. Versterken van de ecologische kwaliteit door realisering van de opgenomen natuurherstelprojecten, door:
 - a. 200 ha bodemmineralogie verbeteren met steenmeel;
 - b. 100 ha bos kappen ten gunste van open terrein (heideverbinding);
4. De staat van de beschermde monumenten is in 2020 voldoende of goed.